

motyw domu

DOM – motyw ten jest jednym z najważniejszych w kulturze europejskiej, jest miejscem, za którym się tęskni i pragnie do niego powrotu, jest naszą ojczyzną, charakteryzuje swoich mieszkańców, a naszym domem jest ciało.

podróż do domu

Już Odys w słynnym eposie Homera Odyseja wracał do rodzinnej Itaki z wojny trojańskiej. Jego podróż trwała aż dziesięć lat, ponieważ bogowie opiekujący się Troją byli zagniewani na bohatera greckiego i postanowili sprawić, że droga do domu stanie się bardzo niebezpieczna. Odys stykał się z potworami, syrenami, czarodziejkami i olbrzymami. Stracił całą załogę, a kiedy przybył na Itakę musiał jeszcze rozprawić się z zalotnikami ubiegającymi się o rękę jego żony Penelopy. Ona jednak była wierna mężowi. Dom jest tu symbolem bezpieczeństwa, pewności, trwałości. Podróż Odysa jest rozumiana jako życie człowieka, który zmierza do punktu stałości (tak właśnie interpretuje tę historię Leopold Staff w wierszu Odys). UWAGA! Ciekawym kontekstem współczesnym i feministycznym zarazem jest powieść Margaret Atwood Penelopiada – tu perspektywa jest odwrócona, to Penelopa opowiada o swoim życiu i dwudziestoletniej tęsknocie za Odysem. (zob. też hasło kobieta)

W Biblii dom ma podobną symbolikę. Niebo jest Domem Pana, do którego zdążają wszyscy ludzie. Syn marnotrawny wrócił do domu swego ojca, kiedy zaznał życia w ubóstwie.

dom – ciało

Taki sposób mówienia o ciele ludzkim pojawił się już w Biblii. Święty Paweł w 2. Liście do Koryntian mówi, że naszym domem ziemskim jest ciało, siedlisko duszy.

Mikołaj Sęp-Szarzyński w Sonecie IIII O wojnie naszej, którą wiemy z szatanem, światem i ciałem mówi: „Ten nasz dom – ciało, dla zbiegłych lubości, niebacznie zajrznać duchowi zwierzchności, upaść na wieki żądać nie przestanie.” Ciało jest tym, co ulega pokusom, wciąż żąda nowych rozkoszy, jest nietrwałe. Jest to też odniesienie do stałego konfliktu między czystą duszą a ciałem ulegającym żądom.

dom – ojczyzna

Ojczyzna utożsamiana była z domem niezwykle często w okresie rozbiorów. W Panu Tadeuszu Adama Mickiewicza tytułowy bohater wraca do domu i do ojczyzny. Litwa jest krajem dzieciństwa i szczęścia. Dworek w Soplicowie staje się symbolem ojczyzny, w nim zgromadzone są portrety bohaterów narodowych a także zegar grający hymn Polski. Tylko tu Jankiel może dać koncert na cymbałach, a w nim wspomina dzieje ojczyzny. Do swojego domu, ojczyzny przywiązany jest ksiądz Robak, który grzechy młodości chce zmazać przez działanie na rzecz dobra kraju.

W drugiej połowie wieku XIX-ego Maria Konopnicka w pięknej Pieśni o domu zadawała pytanie retoryczne: „Kochasz ty dom – ojczysty dom?”

O dom ojczysty należy walczyć. Dlatego właśnie wiersz Bagiet na broń Władysława Broniewskiego jest wezwaniem do obrony kraju: „Kiedy przyjdą podpalić dom, ten, w którym mieszkasz, Polskę” Poezja tyrtejska (nawołująca do walki) odwołująca się do uczuć Polaków była niezwykle ważna w czasach niewoli i w czasie walk podczas II wojny światowej. Pobudzała bowiem ludzi do walki w imię wyższych wartości – dom jest twierdzą, wszystkim, co mamy, a takim domem jest ojczyzna, trzeba więc stanąć w jej obronie.

Po II wojnie światowej chętnie mówiono o konieczności odbudowy i sprzątnięciu domu Polaków. Takie wezwania znaleźć można w Kwiatkach polskich Juliana Tuwima.

dom charakteryzujący mieszkańców

Już Mikołaj Rej w *Żywocie człowieka poczciwego* podawał zasady, jak dbać o swój dom i przestrzeń wokół niego, jak żyć zgodnie z rytmem przyrody, by być dumnym z gospodarstwa. Dla Reja wygląd domu świadczył o jego mieszkańcach, być dobrym Polakiem to według niego dbać o swoje gospodarstwo.

Mickiewiczowskie Soplicowo (*Pan Tadeusz*), w którym dbano o tradycję, zachowanie dawnych obyczajów, przestrzegano reguł grzeczności jednoznacznie wskazywało, że mieszkańcy dworu to ludzie prawi, kochający swój dom i ojczyznę (więcej informacji w haśle DWOREK SZLACHECKI).

Za takim dworem tęsknił później Benedykt Korczyński. Bohater powieści Elizy Orzeszkowej *Nad Niemnem* stara się, by utrzymać dawne piękno gospodarstwa, jednak nie udaje mu się to. Dom Korczyńskich jest zaniedbany, ponieważ pani Emilia woli czytać romanse francuskie i oddawać się marzeniom. Bez dobrej gospodyni dwór nigdy nie odzyska dawnej świetności.

Szczególne miejsce w literaturze zajmują kamienice. Warto zastanowić się nad ich wyglądem i rozkładem mieszkańców na kolejnych piętrach. Kamienica, którą kupił Stanisław Wokulski od Łęckich (powieść *Lalka* Bolesława Prusa) znajdowała się w centrum Warszawy. Był to żółty dom o trzech piętrach, podwórko zapełniały śmiecie, na parterze znajdowała się „Pralnia paryska”. Na trzecim piętrze mieszkał rządca i studenci, a pod nimi baronowa Krzeszowska, na pierwszym piętrze natomiast położone było mieszkanie pani Stawskiej. Prus ukazuje świat w stanie rozpadu i tak też przedstawiona jest ta kamienica – na piętrach, gdzie powinni mieszkać ludzie szanowani, są studenci niepłacący rachunków i podupadający arystokraci. Jediną wartościową rodziną są Stawscy (o których zresztą brzydtko plotkują inni).

Kamienica Kolichowskiej w *Granicy* Zofii Nałkowskiej ma już „odpowiedni” układ, mimo że powieść powstała w 20-leciu

międzywojennym a Lalka w latach 80-tych XIX-ego wieku. Tu pomieszczenia na pietrach są zadbane, a na poddaszu i w piwnicach panuje chaos, ponieważ mieszkają tam najbiedniejsi.

Gabriela Zapolska świetnie opisuje mieszkanie Dulskich (Moralność pani Dulskiej) – zagracony, pełen tandetnych reprodukcji i nieużytecznych sprzętów. Tak też bałagan panuje w rodzinie. Dulscy to mieszczenie, którzy nie mają wysokich aspiracji i poczucia gustu, wartości wyższe także są im obce. Wolą proste uciechy. Dulskiej wydaje się, że przez „dobry” wygląd domu utrzyma pozory i nie pozwoli, by o skandalach w domu dowiedzieli się obcy.

W Tangu Sławomir Mrożek sam określił w didaskaliach wygląd mieszkania Stomila jako bałagan. Jest tu mnóstwo niepotrzebnych sprzętów, jakby zbierane były przez dziesiątki lat. Każdy też może dostawić coś swojego i nikomu nie będzie to przeszkadzało. Taka też jest rodzina opisana w dramacie – panuje w niej chaos, pomieszane są role społeczne – to syn broni tradycji i wartości, a ojciec jest awangardowym twórcą i ceni swobodę w obyczajach. (więcej o tym konflikcie w haśle OJCIEC)

Domów charakteryzujących mieszkańców jest w literaturze o wiele więcej – wystarczy poszukać ich opisów w powieściach i dramatach i zastanowić się, czy ich wygląd związany jest z wizerunkami bohaterów.

Tezy/hipotezy maturalne:

warto wybrać jeden z typów rozumienia motywu dom w literaturze i zastanowić się, jaką wartość ma on dla bohaterów, czy zmienia ich życie, czy jest im bliski, czy może wręcz przeciwnie.

Pomoce:

zdjęcia warszawskich kamienic z II połowy XIX-ego wieku (znajdziesz je w książce Henryka Markiewicza „Lalka” Bolesława

Prusa),

książka *Mieszczaństwo i mieszczańskość w literaturze polskiej drugiej połowy XIX wieku* pod redakcją Ewy Ihnatowicz.

Jeśli szukacie pomocy w napisaniu własnej pracy - potrzebujecie korepetycji, konsultacji to polecamy stronę [pisanie prac](#) - fachowa pomoc w pisaniu prac - oczywiście tylko w granicach prawa.